

Goodwill in de jaarrekening volgens Nederlandse verslaggevingsgrondslagen

Praktische eenvoud versus theoretische perfectie

Dick van Offeren, Gerard van Santen en Laura Dikker

SAMENVATTING De verwerking van goodwill in de jaarrekening is gewijzigd in de Uitvoeringswet richtlijn jaarrekening uit 2015. Dit is de aanleiding om de goodwill-verwerking in jaarrekeningen van Nederlandse ondernemingen in 2016 aan een onderzoek te onderwerpen. Uit het empirisch onderzoek blijkt dat goodwill een relatief omvangrijke post is in de jaarrekening, zowel gerelateerd aan posten van de balans als aan posten van de winst-en-verliesrekening. We hebben vastgesteld dat de afschrijvingstermijn van goodwill varieert van 5 tot 20 jaar en ook dat veelal meer dan één afschrijvingstermijn of een maximale afschrijvingstermijn wordt genoemd. Het zou wenselijk zijn als in de toelichting aanvullende informatie wordt opgenomen over hoe de onderneming tot deze schatting is gekomen. Alle ondernemingen die in 2016 vanwege de wetwijziging een stelselwijziging hebben moeten doorvoeren, hebben ervoor gekozen deze wijziging prospectief vanaf 1 januari 2016 te verwerken. Het voordeel van de praktische eenvoud van deze wijze van verwerking zal naar verwachting veelal leidend zijn geweest.

RELEVANTIE VOOR DE PRAKTIJK De relevantie van dit artikel is dat opstellers, gebruikers en controleurs van jaarrekeningen inzicht hebben in de actuele stand van zaken van de goodwillverwerking volgens Nederlandse verslaggevingsgrondslagen en ook in de verwerking van de stelselwijziging. Opstellers kunnen hun eigen verwerkingsmethode hieraan spiegelen. Gebruikers kennen de verschillen en overeenkomsten tussen de verschillende ondernemingen en kunnen daarmee rekening houden bij de beoordeling van jaarrekeningen. Controleurs kunnen hiermee hun oordeel relateren aan hetgeen in de praktijk gangbaar is.

1 Inleiding

In september 2015 is de Uitvoeringswet richtlijn jaarrekening (wetsvoorstel 34 176)¹ aangenomen door de Tweede en Eerste Kamer. Hiermee is Titel 9 Boek 2 BW De jaarrekening en het bestuursverslag aangepast aan

Richtlijn 2013/34/EU van het Europees parlement en de Raad van 26 juni 2013. De Uitvoeringswet richtlijn jaarrekening heeft voor de verwerking van goodwill tot gevolg dat de kosten van goodwill die van derden is verkregen, dienen te worden geactiveerd als immateriële vaste activa (artikel 2:365 lid 1 BW) en dat de geactiveerde kosten van goodwill dienen te worden afgeschreven naar gelang van de verwachte gebruiksduur² (artikel 2:386 lid 3 BW, tweede volzin). De derde en vierde volzinnen van dit artikel luiden: “In uitzonderlijke gevallen waarin de gebruiksduur van kosten van (...) goodwill niet op betrouwbare wijze kunnen worden geschat, worden deze kosten afgeschreven in een periode van ten hoogste tien jaren. In dergelijke gevallen worden in de toelichting de redenen voor de afschrijvingsduur van de kosten van goodwill vermeld”.

Kosten van goodwill die van derden is verkregen, ook wel acquisitiegoodwill genoemd, wordt hier omschreven als het verschil tussen de betaalde prijs voor een onderneming enerzijds en de actuele waarde van de identificeerbare activa en posten van het vreemd vermogen anderzijds. Een ander type goodwill is de intern gegenereerde goodwill. Intern gegenereerde goodwill komt niet voor verwerking in de jaarrekening in aanmerking omdat het geen identificeerbaar actief is waarover de onderneming de beschikkingsmacht heeft en waarvan de waardering op betrouwbare wijze kan worden vastgesteld (zie RJ-Richtlijn 210.217). Bij intern gegenereerde goodwill kan worden gedacht aan de waarde van de goede naam, het klantenbestand, de efficiënte organisatie en het werknemersbestand van de onderneming. Bij een overname van een onderneming is de waarde van de goodwill een onderdeel van de betaalde prijs en kan daardoor wél betrouwbaar worden geschat.

Tot en met de jaarrekening 2015 mocht volgens de Nederlandse wet- en regelgeving de goodwill op drie manieren in de jaarrekening worden verwerkt. Dit zijn: de

goodwill wordt geactiveerd en afgeschreven; de goodwill wordt direct ten laste van het eigen vermogen gebracht en de goodwill wordt direct ten laste van het resultaat gebracht. In paragraaf 3 Achtergrond van de verwerking van goodwill gaan we hierop nader in.

Reeds in de jaren 2002 tot 2005 is er een wetsvoorstel (wetsvoorstel 28 220) geweest waarin werd voorgesteld om goodwill uitsluitend te activeren en af te schrijven. In het amendement Blok³ werd hierover het volgende opgemerkt: “Zodoende zou met een verbod op bedoelde verwerkingswijzen (afboeken van het resultaat en van het eigen vermogen; toegevoegd door de auteurs) een administratieve belasting worden gecreëerd, die te vermijden is. Dit leidt ertoe de mogelijkheid van rechtstreekse afboeking van het vermogen of het resultaat te handhaven voor ondernemingen die niet International Financial Reporting Standards (IFRS), maar de Nederlandse wet toepassen. Dat zijn vooral niet-beursgenoteerde ondernemingen, waaronder vele familiebedrijven. Dergelijke verwerkingswijzen zijn immers voorzichtig en administratief minder belastend dan activeren en afschrijven”. De minister heeft in 2005 besloten dit wetsvoorstel in te trekken⁴, omdat het door de vele amendementen te veel was ingekort.

In het verleden was de afboeking van de betaalde goodwill ten laste van het eigen vermogen een veelgebruikte verwerkingsmethode. Kapteijn, Van Offeren en Vijge (1992) stelden vast dat in 1990 in 93% van de jaarrekeningen waarin goodwillbetalingen waren verwerkt, de goodwill direct ten laste van het eigen vermogen werd gebracht, in 5% werd de goodwill geactiveerd en afgeschreven en in 2% direct ten laste van het resultaat gebracht. Recenter kwamen Backhuijs en Camferman (2012) tot de bevinding dat van de onderzochte overnametransacties in 2011 in 31% van de gevallen de goodwill direct ten laste van het eigen vermogen werd gebracht, in 66% werd de goodwill geactiveerd en afgeschreven en in 3% van de gevallen was de verwerkingswijze van goodwill anders of onbekend. Hieruit blijkt dat activeren en afschrijven van goodwill in de loop van de tijd aan belang heeft gewonnen.

In het eerder genoemde amendement Blok worden als voordelen van de rechtstreekse afboeking van de goodwill ten laste van het eigen vermogen genoemd, dat de methode voorzichtig is en administratief minder belastend is dan activeren en afschrijven. Opstellers van jaarrekeningen zullen ook het gunstige effect op de gepresenteerde rentabiliteitscijfers laten meewegen. Door de goodwill ten laste te brengen van het eigen vermogen wordt immers het geïnvesteerde eigen vermogen en dus ook het geïnvesteerde totale vermogen verlaagd, terwijl de winst niet door afschrijvingskosten wordt verminderd. De gepresenteerde rentabiliteitscijfers profiteren dus zowel in de teller (winst) als in de noemer

(vermogen) door de goodwill direct ten laste van het eigen vermogen te brengen in plaats van te activeren en af te schrijven. Dat hierdoor de gepresenteerde solvabiliteitscijfers dalen is minder van belang zolang het eigen vermogen ten opzichte van het totale vermogen blijft voldoen aan de eisen die in bijvoorbeeld leningsovereenkomsten hieraan zijn gesteld.

IFRS 3 *Business Combinations* schrijft voor dat goodwill wordt geactiveerd (IFRS 3.32). In tegenstelling tot de Nederlandse wet geldt dat er geen sprake is van jaarlijkse afschrijving (IFRS 3, B63). International Accounting Standard (IAS) 36 *Impairment of Assets* vereist, dat een jaarlijkse toets op bijzondere waardeverminderingen (impairmenttest) plaatsvindt (IAS 36.10). De gedachte is dat de verwachte levensduur van goodwill weliswaar eindig is, maar ook dat die onbepaald is. Afschrijven over een onbepaalde levensduur is per definitie onmogelijk. In de VS geldt een vergelijkbare regeling voor de verwerking van goodwill. Zie hiervoor ASC Topic 350 *Intangibles – Goodwill and Other*. Actueel is de discussie hoe de toets op bijzondere waardeverminderingen kan worden verbeterd en of een afschrijvingstermijn moet worden voorgeschreven. Zie hiervoor onder andere het discussion paper *Goodwill impairment test: can it be improved?* van de European Financial Reporting Advisory Group (EFRAG).

Deze ontwikkelingen zijn voor ons de aanleiding om de verwerking van goodwill volgens Nederlandse verslaggevingsgrondslagen aan een nader onderzoek te onderwerpen. De centrale vraag is hoe goodwill in de jaarrekening 2016 van niet-beursgenoteerde ondernemingen in Nederland wordt verwerkt. De wet schrijft activeren en afschrijven als enig toegestane methode voor. Interessant is de vraag hoe vaak goodwill in de jaarrekening voorkomt en of er een stelselwijziging heeft plaatsgevonden in 2016. Een andere vraag waarop we antwoord willen hebben is de relatieve betekenis van de goodwill. Om daar inzicht in te krijgen brengen we goodwill in verband met verschillende andere jaarrekeningposten. De wet stelt dat wordt afgeschreven over de verwachte gebruiksduur. De vraag is hoe de praktijk hieraan invulling geeft.

Het artikel is als volgt opgebouwd. In paragraaf 2 bespreken we de selectie van de jaarrekeningen. Paragraaf 3 geeft enige achtergrond van de verwerking van goodwill. Daarna volgt in paragraaf 4 de verwerkingswijze van een stelselwijziging in de jaarrekening. In paragraaf 5 gaan we in op de relatieve betekenis van goodwill. De samenvatting en conclusie vormen de afsluiting van dit artikel.

2 Selectie van jaarrekeningen

Bij de selectie van de te onderzoeken jaarrekeningen hebben wij gestreefd naar een onderzoekspopulatie die

Tabel 1 Onderzoekspopulatie

	Groep 1: Backhuijs en Camfferman	Groep 2: Familiebedrijven	Groep 3: Company.info	Totaal
Initiële populatie	48	50	56	154
Jaarrekening niet beschikbaar of instemmingsverklaring gedeponoerd	12	12	-	24
IFRS	1	6	4	11
Totaal	35	32	52	119
Waarvan duplicaat	8	8	8	12 ⁶
Totaal gecorrigeerd voor duplicaten				107

een actueel beeld geeft van de verslaggevingspraktijk van de goodwillverwerking in 2016 in jaarrekeningen volgens Nederlandse verslaggevingsgrondslagen. De onderzoekspopulatie bestaat uit ondernemingen die als verslaggevingsgrondslag Titel 9 Boek 2 BW gebruiken. Deze populatie is in beginsel onbegrensd en voortdurend aan veranderingen onderhevig. Om de populatie in te delen, onderscheiden we drie deelpopulaties. Voor de eerste deelpopulatie hebben wij de jaarrekeningen geselecteerd die in het onderzoek van Backhuijs en Camfferman (2012) zijn betrokken. Dit zijn 35 jaarrekeningen waarmee wij kunnen aansluiten op het door hen verrichte onderzoek. Omdat in het amendement Blok expliciet wordt gesproken over familiebedrijven hebben we als tweede deelpopulatie de vijftig grootste familiebedrijven⁵ hieraan toegevoegd. Het idee is dat familiebedrijven een voorkeur hadden de goodwill ten laste te brengen van het eigen vermogen, omdat die methode voorzichtig en administratief minder belastend is. Familiebedrijven hebben in 2016 derhalve mogelijk een stelselwijziging in de jaarrekening doorgevoerd. Dit resulteerde in 32 te beoordelen jaarrekeningen die volgens de Nederlandse wet- en regelgeving zijn opgesteld. De derde deelpopulatie hebben we aan de database van Company.info ontleend. Daarvoor hebben we de volgende zoekcriteria gebruikt:

- stelselwijziging
- goodwill
- titel 9
- NV
- BV
- 2016
- omzet > € 12 mln.
- totaal activa > € 40 mln.

De jaarrekeningen moesten per 1 augustus 2017 beschikbaar zijn. Dit zijn 52 jaarrekeningen. Omdat sommige ondernemingen in meer dan één deelpopulatie zijn opgenomen, hierna aangeduid als duplicaat, bestaat de totale onderzoeksgroep uit 107 (unieke) jaarrekeningen.

Tabel 1 geeft het overzicht van de spreiding van de onderzochte jaarrekeningen in de verschillende deelpopulaties.

De namen van de ondernemingen waarvan de jaarrekeningen zijn onderzocht, zijn in de Bijlage opgenomen. Door de diverse samenstelling zijn wij van mening dat we erin zijn geslaagd een actueel beeld te schetsen van de goodwillverwerking in de Nederlandse verslaggevingspraktijk. Bij de bespreking van de onderzoekresultaten gaan we uit van de gevonden aantallen voor de drie verschillende deelpopulaties inclusief duplicaten en voor de gehele populatie.

3 Achtergrond en historie

De Uitvoeringswet richtlijn jaarrekening⁷ is van toepassing op jaarrekeningen die aanvangen op of na 1 januari 2016. Eerdere toepassing is toegestaan. Vóór die tijd waren vier methoden van goodwillverwerking in de (inter)nationale wet- en regelgeving bekend. Dit zijn:

1. de betaalde goodwill wordt direct ten laste van het eigen vermogen gebracht;
2. de betaalde goodwill wordt geactiveerd en afgeschreven;
3. de betaalde goodwill wordt geactiveerd en niet afgeschreven, maar jaarlijks wordt een test op bijzondere waardevermindering uitgevoerd; en
4. de betaalde goodwill wordt direct ten laste van het resultaat gebracht.

Methoden 1, 2 en 4 zijn de methoden die in de Nederlandse wet- en regelgeving tot de jaarrekening 2015 waren toegestaan. De Nederlandse wet- en regelgeving schrijft met ingang van de jaarrekening 2016 methode 2 voor. Methode 3 is de door de IFRS voorgeschreven methode. Uit deze verscheidenheid van verwerkingsmethoden blijkt dat de wet- en regelgever, maar ook de bedrijfseconomie en de accountancy, worstelen met het karakter van goodwill. Hierna bespreken we deze vier methoden.

1. De betaalde goodwill wordt direct ten laste van het eigen vermogen gebracht

In het eerdergenoemde amendement Blok worden voorzichtigheid en administratieve eenvoud als voordelen genoemd om de betaalde goodwill direct ten laste van het eigen vermogen te brengen. Dit zijn vooral

praktische voordelen van deze methode. Catlett en Olson (1968) en Bindenga (1991) stellen dat goodwill een betaling is aan de vroegere aandeelhouders, die worden gecompenseerd voor het verlies van de verwachte toekomstige overwinsten. Zij zijn van mening dat de resultaten van de nieuwgevormde onderneming niet moeten worden belast met vergoedingen die zijn betaald aan de eerdere aandeelhouders. Een vergoeding die betaald is aan aandeelhouders behoort niet tot de operationele kosten, maar heeft het karakter van een vermogensmutatie die, naar hun oordeel, ten laste van het eigen vermogen dient te worden gebracht.

2. De betaalde goodwill wordt geactiveerd en afgeschreven

In de wet- en regelgeving wordt goodwill geïnclassificeerd als een immaterieel vast actief. Over vaste activa met een beperkte gebruiksduur wordt conform artikel 2:386 lid 4 BW jaarlijks afgeschreven volgens een stelsel dat is afgestemd op de verwachte toekomstige gebruiksduur. In de wet- en regelgeving, maar ook in de praktijk bestaan verschillende visies over de verwachte toekomstige levensduur.

Titel 9 Boek 2 BW kent geen maximale verwachte levensduur. Tot 2015 kende artikel 2:386 lid 3 de volgende bepaling: “De (...) geactiveerde kosten van goodwill worden afgeschreven naar gelang van de verwachte gebruiksduur. De afschrijvingsduur mag vijf jaren slechts te boven gaan, indien de goodwill aan een aanzienlijk langer tijdvak kan worden toegerekend; alsdan moet de afschrijvingsduur met de redenen hiervoor worden opgegeven”. Hoewel een termijn van vijf jaren wordt genoemd, is dit geen maximale afschrijvingstermijn. Indien de toerekeningstermijn van vijf jaren aanzienlijk wordt overschreden moet de reden hiervoor worden opgegeven. Het betreft dus een toelichtingsvereiste. Wat precies wordt bedoeld met ‘aanzienlijk’ is niet duidelijk. De bepaling over de vijfjaarstermijn is in de Uitvoeringswet richtlijn jaarrekening⁸ vervallen.

De RJ-Richtlijnen geven een nadere uitwerking en ook een verduidelijking van de wettelijke bepalingen, zonder dat de RJ-Richtlijnen de wettelijke bepalingen kunnen vervangen, uitbreiden of beperken. Bij de ontwikkeling van de externe verslaggeving zijn de RJ-Richtlijnen van groot praktisch belang. Om deze reden besteden wij ook aandacht aan de RJ-Richtlijnen.

RJ-Richtlijn 216.221 stelt ook dat geactiveerde goodwill op stelselmatige wijze dient te worden afgeschreven op basis van de economische levensduur. De afschrijvingstermijn dient te zijn gebaseerd op de periode waarin economische voordelen toekomen aan de verkrijgende partij. Er wordt een weerlegbare veronderstelling gehanteerd dat de economische levensduur niet langer is dan twintig jaar vanaf het moment van

verwerving. De weerlegbare veronderstelling houdt in dat er sprake kan zijn van overtuigend bewijs dat de verwachte levensduur van goodwill langer is dan twintig jaar. RJ-Richtlijn 216.225a spreekt van uitzonderlijke gevallen waarin dit zou kunnen voorkomen. Indien van een uitzonderlijk geval sprake is, dient de goodwill te worden afgeschreven over de beste schatting van de verwachte levensduur. Voorts dient tenminste eenmaal per jaar een toets op een bijzondere waardevermindering te worden uitgevoerd, zelfs wanneer er geen indicatie is voor een bijzondere waardevermindering (zie RJ-Richtlijn 216.230). In de toelichting dient te worden vermeld de reden van weerlegging van de veronderstelling dat de maximale verwachte levensduur niet langer dan twintig jaar is en ook welke factoren een significante rol hebben gespeeld bij het vaststellen van de verwachte levensduur.

In de RJ-Richtlijnen wordt als voorbeeld genoemd dat de goodwill duidelijk is verbonden aan een identificeerbaar actief of een groep van identificeerbare activa die een verwachte levensduur hebben die langer is dan twintig jaar.

3. De betaalde goodwill wordt geactiveerd en niet afgeschreven, maar jaarlijks wordt een test op bijzondere waardevermindering uitgevoerd

De verwerkingsmethode wél activeren maar niet afschrijven vindt haar oorsprong in IFRS 3. Deze methode is volgens artikel 2:364 lid 4 voor goodwill niet toegestaan omdat goodwill een beperkte levensduur heeft. Het desbetreffende artikel bepaalt dat op vaste activa met beperkte levensduur jaarlijks dient te worden afgeschreven volgens een stelsel dat op de verwachte toekomstige levensduur is afgestemd.

4. De betaalde goodwill wordt direct ten laste van het resultaat gebracht

Uit voorzichtigheidsoverwegingen werd toegestaan de betaalde goodwill direct ten laste te brengen van het resultaat. Aangezien het voorzichtigheidsprincipe aan kracht heeft verloren en het toerekeningsprincipe aan kracht heeft gewonnen, wordt deze methode thans nog slechts toelaatbaar geacht indien de verwachte levensduur niet langer is dan een jaar, c.q. indien de betaalde goodwill direct als een verlies dient te worden beschouwd.

Voor de jaarrekeningen vanaf 2016 geldt uitsluitend methode 2, waarbij goodwill wordt afgeschreven over de verwachte gebruiksduur (artikel 2:386 lid 3 BW, tweede volzin). Op zichzelf is dat een bedrijfseconomisch te verdedigen standpunt. In de derde volzin wordt gesteld dat in uitzonderlijke gevallen waarin de gebruiksduur van de goodwill niet op betrouwbare wijze kan worden geschat, de goodwill wordt afgeschreven in maximaal tien jaar. Deze zin lijkt ons bedrijfs-

economisch niet te verdedigen. Maximaal tien jaar impliceert dat ook over een kortere periode dan tien jaar mag worden afgeschreven. Om de kortere afschrijvingsperiode te bepalen dient volgens ons de kortere levensduur betrouwbaar te worden geschat. Dit impliceert dat de enige bedrijfseconomische reden om over een kortere periode af te schrijven, is dat de levensduur betrouwbaar kan worden geschat. Het woord maximaal in artikel 2:386 lid 3 BW, derde volzin is overbodig en verarringwekkend. Verder is de maximale afschrijvingstermijn van tien jaar een willekeurig gekozen termijn, waardoor het inzicht in vermogen en resultaat door willekeurige afschrijvingskosten wordt beperkt. Indien de levensduur van de goodwill niet op betrouwbare wijze kan worden geschat, is de enige bedrijfseconomisch juiste conclusie dat goodwill niet kan worden afgeschreven en dat een jaarlijkse test op bijzondere waardeverminderingen dient plaats te vinden. Hiermee is het argument gegeven voor de eerdergenoemde derde verwerkingsmethode, de betaalde goodwill wordt geactiveerd en niet afgeschreven, maar jaarlijks wordt een test op bijzondere waardevermindering uitgevoerd. Wet- en regelgevers worstelen met de verwerking van goodwill. De hiervoor besproken methoden zijn alle in de wet- en regelgeving opgenomen (geweest) en in de praktijk toegepast. Voor de jaarrekeningen vanaf 2016 van ondernemingen die rapporteren volgens Titel 9 Boek 2 BW, geldt dat goodwill dient te worden geactiveerd en te worden afgeschreven over de verwachte levensduur. Hiermee is de goodwill discussie in Nederland voorlopig beslecht.

Na deze bespreking van de achtergrond van de verwerking van goodwill bespreken we de resultaten van het empirisch onderzoek.

4 Verwerking en toelichting stelselwijziging

4.1 Theorie verwerking stelselwijziging

Met de wetwijziging die activering en afschrijving van goodwill voorschrijft, als hiervoor beschreven, is voor de ondernemingen die tot dat moment goodwill rechtstreeks ten laste van het eigen vermogen of direct ten laste van het resultaat brachten, sprake van een verplichte stelselwijziging. In de praktijk komen de volgende verwerkingswijze van een stelselwijziging voor: retrospectief, prospectief of specifieke overgangsbepalingen. Deze methoden worden hierna verder uiteenzet.

In het algemeen dient de verwerking van een stelselwijziging retrospectief plaats te vinden (RJ-Richtlijn 140.208). Dit betekent dat herrekening dient plaats te vinden van het eigen vermogen van het voorgaande boekjaar op basis van de gewijzigde grondslag en dat het verschil tussen het voorgaande jaar gerapporteerd

de eigen vermogen en het herrekenende eigen vermogen (het cumulatieve effect) rechtstreeks wordt verwerkt in het eigen vermogen aan het begin van het boekjaar waarin de stelselwijziging wordt doorgevoerd. Tevens dienen de vergelijkende cijfers te worden aangepast aan de toepassing van de gewijzigde grondslagen (RJ-Richtlijn 140.211 en art. 2:363 lid 5 BW). Met deze wijze van verwerking wordt beoogd dat de cijfers in de toekomst niet worden beïnvloed door het in het verleden toegepaste stelsel, zodat er ook vergelijkbaarheid is met ondernemingen die reeds eerder het andere stelsel hebben toegepast. Door het aanpassen van de vergelijkende cijfers wordt eveneens de vergelijkbaarheid van de gerapporteerde cijfers in de jaarrekening beoogd.

In de praktijk kan het met terugwerkende kracht toepassen van een nieuw stelsel echter complex zijn. Deze complexiteit komt veelal voort uit het feit dat transacties van enige jaren geleden opnieuw moeten worden beoordeeld en herrekend op basis van het oude stelsel. De informatie die hiervoor benodigd is, kan ontbreken. Daarnaast kan het nodig zijn schattingen te maken op het moment dat de transactie initieel plaatsvond, zonder gebruik te maken van de kennis per heden (*bindsight*). De regelgeving geeft daarom in algemene zin aan dat als het redelijkerwijs niet mogelijk is het cumulatieve effect van de stelselwijziging te bepalen, de boekwaarden aan het begin van het desbetreffende boekjaar, gebaseerd op het oude stelsel, als uitgangspunt te nemen voor de toepassing van het nieuwe stelsel (prospectieve verwerking) (RJ-Richtlijn 140.209).

De algemene regel is niet van toepassing indien bij een betreffende wijziging in de regelgeving een specifieke overgangsbepaling is opgenomen. Bij meer complexe wijzigingen in de regelgeving kiest de regelgever er dan veelal voor om expliciet aan te geven op welke (alternatieve) wijze de overgang mag worden verwerkt. Indien bijvoorbeeld in een overgangsbepaling prospectieve verwerking wordt toegestaan, hoeft een individuele onderneming niet specifiek te beoordelen of de algemene uitzonderingsbepaling (niet redelijkerwijs mogelijk is om het cumulatieve effect te bepalen) van toepassing is. Het veelvuldig gebruik van specifieke overgangsbepalingen onder zowel IFRS als RJ-Richtlijnen, roept soms de vraag op hoe relevant de algemene hoofdbepaling nog is.

De wijziging inzake de verwerking van goodwill komt voort uit de eerdergenoemde Uitvoeringswet richtlijn jaarrekening. In zowel de Uitvoeringswet richtlijn jaarrekening als in de memorie van toelichting⁹, wordt niet specifiek ingegaan op het vraagstuk van de overgang. De RJ heeft besloten om deze duidelijkheid wel te cre-

eren door voor deze stelselwijziging een specifieke overgangsbepaling op te nemen. Deze is opgenomen in de RJ-bundel 2015 (van toepassing voor 2016) in RJ-Richtlijn 216.701. Omdat naar aanleiding van de formulering van deze bepaling enige onduidelijkheden waren, heeft de RJ door middel van RJ-Uiting 2016-3 Overgangsregeling goodwill deze tekst nog enigszins aangepast. Deze overgangsregeling geeft de mogelijkheid om een keuze te maken uit één van de volgende drie verwerkingwijzen:

1. retrospectieve wijze, met volledig terugwerkende kracht;
2. retrospectieve wijze, met terugwerkende kracht vanaf een door de onderneming gekozen datum (alle overnames vanaf die datum dienen retrospectief te worden aangepast); of
3. prospectieve wijze (overnames vanaf 1 januari 2016). Deze overgangsbepaling is op hoofdlijnen vergelijkbaar met de overgangsbepaling zoals opgenomen in IFRS 1 *First Time Adoption of International Financial Reporting Standards* inzake de verwerking van overnames uit voorgaande boekjaren bij eerste toepassing van IFRS (IFRS 1 Appendix C).

4.2 Toelichting stelselwijziging

De toelichtingsvereisten inzake stelselwijzigingen richten zich op hoofdlijnen op de volgende toelichtingen (RJ-Richtlijn 140.213-214):

- toelichting aard (verschil oude en nieuwe stelsel) en reden van de stelselwijziging;
- verwerkingwijze van de stelselwijziging; en
- betekenis van de stelselwijziging voor vermogen en resultaat, alsmede voor individuele posten.

Bij het toelichten van de betekenis van de stelselwijzi-

ging dient in ieder geval het effect op het huidige boekjaar te worden toegelicht. Bij aanpassing van de vergelijkende cijfers wordt “automatisch” het effect op het voorgaande boekjaar toegelicht. Bij een keuze voor prospectieve verwerking zal het veelal onmogelijk zijn het effect op het voorgaande jaar toe te lichten, omdat de complexiteit hiervan veelal juist de reden is voor de prospectieve in plaats van retrospectieve verwerking.

4.3 Bevindingen onderzoek

Van de totaal onderzochte populatie van 107 ondernemingen blijkt uit tabel 2 dat er bij 15 ondernemingen sprake is geweest van een stelselwijziging. Deze stelselwijzigingen betroffen in alle gevallen een overgang van het rechtstreeks ten laste brengen van het eigen vermogen van de goodwill naar het activeren van de goodwill.

Bij de deelpopulatie van familiebedrijven was het percentage stelselwijzigingen relatief het grootst. Dit sluit aan bij de eerder uitgesproken verwachting dat de keuze om de goodwill in één keer af te boeken van het eigen vermogen veelal werd gemaakt vanuit zowel praktische eenvoud als voorzichtigheid, waardoor familiebedrijven veelal worden gekenmerkt. Echter de ruime meerderheid van familiebedrijven activeerde de goodwill reeds. De voor de hand liggende verklaring hiervoor ligt vooral in het uiterst negatieve effect op het eigen vermogen indien goodwill niet wordt geactiveerd.

Tevens is in de tabel zichtbaar dat de ondernemingen die de goodwill nog ten laste van het eigen vermogen brachten gemiddeld een hoger vermogen, balanstotaal en resultaat hadden. Hierbij dient echter te worden op-

Tabel 2 Stelselwijziging goodwill in jaarrekening 2016

	Stelselwijziging?	n	%	Totaal vaste activa	Groepsvermogen	Balanstotaal	Resultaat vóór belastingen
<i>Gemiddelde in miljoenen EUR</i>							
Groep 1: Backhuijs en Camfferman	Ja	4	11	2.307,4	2.758,2	4.315,1	256,9
	Nee	31	89	135,5	101,1	324,8	13,8
Groep 2: Familiebedrijven	Ja	10	31	1.253,6	949,8	2.529,8	99,1
	Nee	22	69	241,9	243,7	594,2	32,2
Groep 3: Company.info	Ja	6	12	168,0	158,7	778,1	23,9
	Nee	46	88	77,0	70,2	153,1	7,9
Totaal		119					
Groep 4: Duplicaten	Ja	5	42	1.846,7	1.475,7	3.990,9	214,6
	Nee	7	58	183,1	234,7	449,0	38,6
		12					
Totaal exclusief duplicaten	Ja	15	14	902,7	673,6	1.818,1	72,6
	Nee	92	86	128,1	109,6	293,9	13,4
		107					

gemerkt dat dit vooral wordt veroorzaakt door een klein aantal zeer grote familiebedrijven, die deels ook zijn opgenomen in de eerste en derde deelpopulatie, die de goodwill nog ten laste van het eigen vermogen brachten.

Toepassing overgangsbepaling

Bij alle stelselwijzigingen hebben we vastgesteld dat de desbetreffende ondernemingen gebruik hebben gemaakt van de overgangsbepaling en dat de stelselwijziging prospectief is verwerkt. Dit kan verklaard worden doordat deze wijze van verwerking van stelselwijziging praktisch gezien de eenvoudigste is. Daarnaast zou het opnieuw activeren van goodwill uit transacties die in het verleden ten laste van het eigen vermogen zijn gebracht, vanzelfsprekend een negatief effect hebben op het toekomstige resultaat. Het positieve effect op het eigen vermogen is blijkbaar niet voldoende geweest om de stelselwijziging toch retrospectief te verwerken. Hoewel wij dat niet specifiek hebben kunnen onderzoeken is het niet onaannemelijk dat in de situaties waar het effect op het eigen vermogen belangrijk was bij transacties vóór 2016 de desbetreffende ondernemingen op dat moment reeds een stelselwijziging hebben doorgevoerd. Uit de hierboven genoemde onderzoeken is immers reeds gebleken dat het percentage ondernemingen dat de goodwill niet activeerde in de loop der jaren is afgenomen.

De keuze voor prospectieve verwerking sluit overigens grotendeels aan bij de keuze die door veel (Nederlandse) ondernemingen is gemaakt bij de eerste toepassing van IFRS. Ook bij die overgang werd in de meeste gevallen de keuze gemaakt om de verwerking van goodwill slechts aan te passen vanaf de eerste datum van toepassing van IFRS (Vergoossen, 2006).

Tabel 3 Vermelding stelselwijziging goodwill naar deelpopulaties

Stelselwijziging goodwill expliciet vermeld	Ja	Nee	Totaal
Groep 1: Backhuijs en Camfferman	3	1	4
Groep 2: Familiebedrijven	8	2	10
Groep 3: Company.info	5	1	6
Totaal	16	4	20
Groep 4: Duplicaten	4	1	5
Totaal exclusief duplicaten	12	3	15

Toelichting

Het is opvallend dat een aantal onderneming de stelselwijziging niet expliciet heeft toegelicht. Dit zijn echter vrijwel allemaal ondernemingen waarbij de stelselwijziging voor het boekjaar 2016 ook niet daadwerkelijk een effect heeft gehad, omdat er in 2016 geen sprake was van eerste verwerking van goodwill en overnames uit het verleden niet zijn aangepast. Omdat geen van de ondernemingen de stelselwijziging retrospectief heeft verwerkt, is er in de onderzochte jaarrekeningen ook geen specifieke toelichting opgenomen wat het effect zou zijn geweest als het nieuwe stelsel in het verleden zou zijn toegepast.

Uit tabel 3 blijkt dat vier van de 20 ondernemingen (20%) de stelselwijziging niet expliciet hebben vermeld. In die situaties had de stelselwijziging overigens verder geen effect.

De toelichting van het effect van de stelselwijziging als er in 2016 wel sprake was van een eerste verwerking van goodwill is niet altijd even expliciet. Overigens is dit effect over het algemeen vrij eenvoudig af te leiden uit de jaarrekening. Immers, het bedrag aan goodwill dat is geactiveerd en het bedrag van de afschrijving blijken

Figuur 1 Best practice toelichting: SHV Holdings N.V., jaarrekening 2016, p. 42

Wijziging in grondslagen van administratieve verantwoording en vastlegging

In overeenstemming met de wijziging van Titel 9 Boek 2 van het Nederlands Burgerlijk wetboek, zijn de grondslagen voor de verantwoording en de waardering van goodwill aan het begin van dit financiële jaar gewijzigd. Zoals toegestaan onder de overgangsbepaling in relatie tot de wijziging in Titel 9 Boek 2 van het Nederlands Burgerlijk wetboek, is de wijziging op prospectieve wijze vanaf 1 januari 2016 verwerkt. Als gevolg hiervan zijn de vergelijkende cijfers over 2015 niet aangepast.

Tot 1 januari 2016, werd goodwill uit hoofde van acquisities direct ten laste van het vermogen van eigen aandeelhouders gebracht. Met ingang van 2016, wordt goodwill geactiveerd tegen verkrijgingsprijs waarop afschrijvingen en het verlies door bijzondere waardevermindering in mindering worden gebracht. Afschrijving vindt plaats over de verwachte economische levensduur. Het effect op het resultaat door deze wijziging in grondslagen heeft een afschrijving van € 17 miljoen in 2016 tot gevolg. Het effect op de immateriële vaste activa door deze wijziging in grondslagen bedraagt € 173 miljoen.

Tabel 4 Stelselwijziging goodwill in deelpopulatie Backhuys en Camfferman

Stelselwijziging doorgevoerd in boekjaar:	n	Stelselwijziging expliciet vermeld	
		Ja	Nee
Niet zichtbaar (voor 2016)	5	-	5
2011	1	-	1
2012	1	-	1
2015	1	1	-
2016	4	3	1
Totaal	12	4	8

reeds separaat uit de jaarrekening.

In de toelichting van SHV Holdings N.V. is de reden van de stelselwijziging toegelicht (wetswijziging) en is de wijze van verwerking (prospectief) aangegeven, waarbij expliciet wordt verwezen naar de toepassing van de overgangsbepaling. Tevens is het effect op het resultaat 2016 en vermogen ultimo 2016 toegelicht. Hiermee is voldaan aan alle vereisten die in RJ-Richtlijn 140.213-214 worden gesteld.

In dit onderzoek is specifiek opvolging gegeven aan de uitkomsten van het onderzoek van Backhuys en Camfferman (2012). In hun onderzoek waren er twaalf ondernemingen van de 48 ondernemingen, die de goodwill nog ten laste van het eigen vermogen brachten. Van deze populatie hebben er vier een stelselwijziging doorgevoerd in 2016, zoals blijkt uit tabel 4. Bij drie van deze ondernemingen is de stelselwijziging expliciet vermeld, terwijl bij één dit is af te leiden uit de wijziging van de omschrijving van de grondslag ten opzichte van de jaarrekening 2015. De acht overige ondernemingen hebben reeds in eerdere jaren een stelselwijziging doorgevoerd. Voor drie hiervan hebben we kunnen vaststellen in welk jaar zij zijn overgegaan. Ook bij deze deelpopulatie hebben we vastgesteld dat het

aantal ondernemingen dat goodwill nog ten laste van het eigen vermogen bracht, in de loop der jaren reeds is afgenomen.

5 Relatieve betekenis van goodwill

Als onderdeel van het onderzoek hebben we specifiek gefocust op de relatieve betekenis van goodwill, inclusief het effect van de afschrijvingen hierover. Recentelijk is er internationaal weer veel discussie over de verwerking van goodwill onder IFRS. Dit betreft niet eens zozeer de eerste verwerking van de goodwill, maar vooral het idee dat er ten tijde van de financiële crisis sprake was van *'too little, too late'* ten aanzien van het verwerken van bijzondere waardeverminderingen (impairments) op goodwill. Als onderdeel van deze discussie is onder andere de afschrijvingsdiscussie weer opgekomen, alsmede verbeteringsmogelijkheden van de impairmenttest. Inzake de impairmenttest is vooral aandacht voor het toetsen van de goodwill op het niveau van (groepen van) kasstroomgenererende eenheden en specifiek het fenomeen dat als nieuw verworven goodwill wordt gealloceerd aan een bestaande kasstroomgenererende eenheid met aanzienlijke *headroom* (verschil tussen realiseerbare waarde en boekwaarde), er zelfs bij tegenvallende resultaten niet heel snel sprake zal zijn van een impairment van de nieuwe goodwill.

Uit ons onderzoek naar de relatieve betekenis van goodwill blijkt dat van de 107 onderzochte ondernemingen 63 ondernemingen (circa 60%) daadwerkelijk goodwill op de balans hebben staan. Deze subpopulatie hebben wij vervolgens gehanteerd om de relatieve betekenis van de goodwill verder te onderzoeken.

Allereerst hebben wij beoordeeld hoe relevant de post goodwill op de balans is, zoals weergegeven in tabel 5. Binnen de post immateriële vaste activa is goodwill veelal de grootste post. Dit kan mogelijk verklaard worden door het feit dat aan het onderscheid bij overnames tus-

Tabel 5 Geactiveerde goodwill ten opzichte van balansposten

Goodwill (x) ten opzichte van	Totaal immateriële vaste activa (incl. goodwill)		Totaal vaste activa (incl. goodwill)		Groepsvermogen		Balanstotaal	
	n	%	n	%	n	%	n	%
$x < 0\%$ (negatief eigen vermogen)	-	-	-	-	2	3	-	-
$0 < x \leq 10\%$	5	8	42	67	40	63	48	77
$10 < x \leq 20\%$	5	8	5	8	5	8	2	3
$20 < x \leq 50\%$	9	14	7	11	5	8	9	14
$50 < x \leq 100\%$	44	70	9	14	1	2	4	6
$> 100\%$	-	-	-	-	10	16	-	-
Totaal	63	100	63	100	63	100	63	100

Tabel 6 Gemiddeld percentage van geactiveerde goodwill ten opzichte van balansposten

	Totaal immaterieel vaste activa (incl. goodwill)	Totaal vaste activa (incl. goodwill)	Groepsvermogen	Balanstotaal
	%	%	%	%
Groep 1: Backhuijs en Camfferman	74	31	78	16
Groep 2: Familiebedrijven	63	5	4	1
Groep 3: Company.info	72	16	31	12
Totaal	70	17	37	10

Tabel 7 Afschrijvingskosten goodwill ten opzichte van andere posten in de winst-en-verliesrekening

Afschrijvingskosten goodwill (x) ten opzichte van	Totale afschrijvingskosten materiële en immateriële vaste activa		Operationeel resultaat (absoluut*) vóór financiële resultaten en belastingen		Resultaat (absoluut*) vóór belastingen	
	n	%	n	%	n	%
0 < x ≤ 10%	31	49	36	57	35	56
10 < x ≤ 20%	8	13	9	13	6	10
20 < x ≤ 50%	13	21	6	10	9	14
50 < x ≤ 100%	11	17	6	10	4	6
>100%	0	0	6	10	9	14
Totaal	63	100	63	100	63	100

*Indien er sprake was van een negatief (operationeel) resultaat is het percentage berekend op basis van het absolute getal.

sen goodwill en overige identificeerbare immateriële vaste activa minder aandacht wordt besteed, omdat over beide categorieën immateriële vaste activa wordt afgeschreven. Bij de beoordeling van goodwill ten opzichte van de totale vaste activa zien we dat het belang van de goodwill aanzienlijk lager is, hoewel nog steeds bij 16 van de 63 onderneming (circa 25%) de goodwill meer dan 20% van de totale vaste activa betreft.

Bij de vergelijking met het groepsvermogen zien we dat bij 40 van de 63 ondernemingen (circa 63%) de goodwill minder dan 10% van het groepsvermogen betreft. Daarentegen is bij 10 van de 63 ondernemingen (16%) de goodwill meer dan 100% van het groepsvermogen. Dit zou betekenen dat als deze ondernemingen de goodwill nog in mindering zouden hebben gebracht op het eigen vermogen er sprake zou zijn van een negatief eigen vermogen. In het algemeen kan dus geconcludeerd worden dat voor een deel van de onderzochte ondernemingen de goodwill een zeer relevante balanspost betreft.

Uit internationaal onderzoek (EFRAG, 2016) blijkt dat de relatieve betekenis van goodwill relatief stabiel is met circa 3,7% van het balanstotaal (exclusief financiële instellingen 16,6%) en als percentage van het eigen vermogen circa 29% ultimo 2014. Deze percentages liggen lager dan in bovenstaande tabel. In tabel 6

zijn echter slechts de ondernemingen die goodwill op de balans hadden staan (60%) meegenomen. Indien hiervoor wordt gecorrigeerd liggen de uitkomsten meer in lijn met elkaar.

Bij het vergelijken van de deelpopulaties valt in tabel 6 op dat de relatieve betekenis van goodwill bij de familiebedrijven lager is dan bij de twee andere deelpopulaties. Dit kan mede verklaard worden vanuit de waarneming dat juist bij deze deelpopulatie het aantal ondernemingen dat tot en met 2015 goodwill nog ten laste van het eigen vermogen bracht het hoogste was. Vanwege de prospectieve toepassing van de stelselwijziging zal dit effect naar verwachting ook in toekomstige jaren nog zichtbaar zijn.

Hiervoor is de relatieve betekenis van goodwill ten opzichte van de balans onderzocht. In tabel 7 is de relatieve betekenis ten opzichte van het resultaat weergegeven. Omdat er onder Titel 9 sprake is van verplichte afschrijving heeft het activeren van goodwill normaliter altijd impact op het gerapporteerde jaarresultaat. Bij 24 van de 63 ondernemingen (circa 38%) zijn de afschrijvingskosten meer dan 20% van de totale afschrijvingskosten. Bij het operationeel resultaat vóór financiële resultaten en belastingen en bij het resultaat vóór belastingen is bij respectievelijk 29% en 35% van de ondernemingen het effect van de afschrijving van de

Tabel 8 Gehanteerde levensduren voor afschrijving goodwill

Afschrijvingsperiode geactiveerde goodwill	Jaarrekening 2016		Jaarrekening 2011		Jaarrekening 1998	
	n	%	n	%	n	%
5 jaar	14	22	4	12	14	43
7 jaar	0	0	1	3	0	0
10 jaar	22	35	15	46	3	9
20 jaar	6	10	3	9	4	12
Meerdere perioden / anders	21	33	10	30	12	36
Totaal	63	100	33	100	33	100

Gegevens jaarrekening 2011 en 1998 ontleend aan Backhuijs en Camfferman (2012), tabel 2.

goodwill meer dan 20% van het desbetreffende resultaat. Dit betekent dan ook dat het bepalen van de afschrijvingsperiode voor de goodwill in veel gevallen een significante schatting is.

Het schatten van de economische levensduur van de goodwill is inherent aan de aard van de post vrij subjectief, omdat enerzijds gesteld zou kunnen worden dat bij een goede bedrijfsvoering de goodwill een oneindige dan wel onbepaalde levensduur heeft, maar anderzijds dat de positieve effecten van de gekochte goodwill veelal binnen afzienbare periode (moeten) worden terugverdiend en daarna feitelijk worden vervangen door intern gegenereerde goodwill. Uit het onderzoek blijkt dat er sprake is van een relatief grote spreiding aan levensduren, waarbij er een drietal “natuurlijke” periodes lijken te bestaan. Ten eerste is dit de vijfjaarsperiode die aansluit bij het weerlegbare vermoeden zoals dit in de wet was opgenomen vóór de wetwijziging. Ten tweede is dit een tienjaarsperiode, die aansluit bij de periode die na de wetwijziging wordt genoemd als maximumtermijn in de situatie dat een onderneming de levensduur niet betrouwbaar kan schatten. Ten derde is dit de twintigjaarsperiode die aansluit bij de bepaling in RJ-Richtlijn 216.221. Er kan slechts in uitzonderlijke gevallen op basis van overtuigend bewijs sprake zijn van een levensduur van meer dan twintig jaar. In die situatie bepaalt de RJ dat er dan als extra waarborg jaarlijks een impairmenttest moet worden uitgevoerd, ook al zijn er geen specifieke indicatoren van impairment.

Als we de volgtijdelijke onderzoeken in ogenschouw nemen, zoals opgenomen in tabel 8, zien we dat bij het onderzoek naar de jaarrekening uit 1998 een aanzienlijk groter percentage ondernemingen koos voor een relatief korte levensduur. Bij het onderzoek van 2011 zien we reeds een grote verschuiving naar een langere levensduur van veelal 10 jaar. Hoewel in ons onderzoek het aantal ondernemingen dat afschrijft over een periode van 5 jaar weer iets is toegenomen, sluit het algemene beeld nog goed aan bij het onderzoek van 2011.

Vanwege het verplicht afschrijven van goodwill is de discussie over het verbeteren van de impairmenttest, zoals deze internationaal wordt gevoerd, minder relevant voor de jaarrekening op basis van Nederlandse verslaggevingsgrondslagen.

Er is geen specifieke toelichtingsvereiste op basis van welke factoren de levensduur is bepaald, tenzij deze levensduur 20 jaar overschrijdt. Omdat in geen enkele jaarrekening deze termijn wordt overschreden hebben we een dergelijke toelichting dan ook niet kunnen vaststellen. Gezien de moeilijkheid van het vaststellen van de levensduur van goodwill, is het niet onaannemelijk dat het management hier een relatief grote keuzevrijheid heeft. Vanwege de relevantie van het schatten van de levensduur en de grote diversiteit in afschrijvingstermijnen zou het wenselijk als hierover aanvullende toelichting wordt gegeven.

6 Samenvatting en conclusies

In ons onderzoek hebben wij vastgesteld dat een beperkt aantal ondernemingen de goodwill nog ten laste van het eigen vermogen bracht in het boekjaar 2015. De verplichte stelselwijziging is in de jaarrekening 2016 in alle gevallen prospectief verwerkt. In een groot aantal gevallen is de stelselwijziging niet specifiek vermeld of ontbreekt de toelichting van het effect. Dit lijkt veelal ingegeven te zijn doordat er of geen sprake is van goodwill of dat het effect vrij eenvoudig is af te leiden uit de jaarrekening. Gezien het feit dat de stelselwijziging in alle onderzochte gevallen prospectief is verwerkt, is de toelichting van het effect op voorgaand boekjaar door geen van de onderzochte onderneming opgenomen. Uit het onderzoek kan vanuit de praktijk worden geconcludeerd dat er inderdaad behoefte was aan de overgangsbepaling. Het nadeel hiervan is wel dat deze overgangsbepaling nog voor een redelijk aantal jaren impact heeft op de gerapporteerde cijfers. Bij de specifieke deelpopulatie van Backhuijs en Camfferman is te zien dat een groot aantal ondernemingen die in 2011 de goodwill nog ten laste van het eigen vermo-

gen brachten reeds vóór 2016 een stelselwijziging hebben doorgevoerd.

Uit het onderzoek is gebleken dat voor een groot aantal ondernemingen goodwill en de afschrijving hiervan een (zeer) relevante post is in de jaarrekening. Er is grote diversiteit in de schatting van de levensduur van goodwill, waarbij geen enkele onderneming een periode hanteert van meer dan 20 jaar. Door deze keuze zijn onderneming niet gebonden aan het jaarlijkse uitvoeren van een toets op bijzondere waardeverminderingen. Deze toets is voor de onderzochte ondernemingen slechts van toepassing, als er een specifieke indicator is voor impairment. Hieruit kan (mogelijk) geconcludeerd worden dat er in de Nederlandse verslaggeving geen specifieke behoefte is aan het “impairment-only” model, zoals dit onder IFRS wordt gehanteerd.

Binnen de deelpopulaties is de relatieve betekenis van goodwill bij de familiebedrijven het laagst. Dit kan onder meer worden verklaard doordat juist bij deze populatie het aantal ondernemingen dat de goodwill nog ten laste van het eigen vermogen bracht het hoogste was. Vanwege de grote verschillen in de schatting van

de economische levensduur en relevantie hiervan voor de jaarrekening zou het wenselijk zijn als over de basis van de schatting hiervan aanvullende toelichting in de jaarrekening wordt opgenomen.

Zowel ten aanzien van de verwerking van de stelselwijziging als de verwerking van goodwill en schatting van levensduren kan worden geconcludeerd dat de gemaakte keuzes meer worden ingegeven door het toepassen van een praktische eenvoud, dan het streven naar theoretische perfectie. ■

Dr. D.H. (Dick) van Offeren is hoofddocent bij de Universiteit Leiden, Faculteit der Rechtsgeleerdheid, afdeling Bedrijfswetenschappen.

Drs. G.M. (Gerard) van Santen RA is vaktechnisch partner bij Ernst & Young Accountants LLP (EY) en vicevoorzitter van de Raad voor de Jaarverslaggeving.

Mevrouw L.C.G. (Laura) Dikker RA is senior assurance bij Ernst & Young Accountants LLP (EY).

Noten

1 ■ Staatsblad 2015, nr. 349, Uitvoeringswet richtlijn jaarrekening.

2 ■ De wet spreekt over gebruiksduur waar de RJ-Richtlijnen spreken over economische levensduur. Wij nemen aan dat er geen inhoudelijk verschil bestaat tussen deze begrippen. In dit artikel gebruiken wij levensduur, tenzij de wet wordt geciteerd.

3 ■ Kamerstukken II, 28220, nr. 12 Amendement

van het lid Blok. Geraadpleegd op www.overheid.nl.

4 ■ Kamerstukken II, 28220, nr. 16 Brief houdende intrekking van het wetsvoorstel. Geraadpleegd op www.overheid.nl.

5 ■ De familiebedrijven zijn ontleend aan <http://www.consultancy.nl/nieuws/12473/de-top-100-grootste-familiebedrijven-van-nederland>.

6 ■ Zoals blijkt uit de Bijlage met onderzochte ondernemingen zijn er acht duplicaten in iedere

deelpopulatie. Ieder duplicaat komt voor in twee van de drie deelpopulaties. Derhalve is er in de totaalpopulatie sprake van 12 duplicaten.

7 ■ Staatsblad 2015, nr. 349, Uitvoeringswet richtlijn jaarrekening.

8 ■ Staatsblad 2015, nr. 349, Uitvoeringswet richtlijn jaarrekening.

9 ■ Staatsblad 2015, nr. 349, Uitvoeringswet richtlijn jaarrekening.

Literatuur

■ Backhuijs, J.B., & Camfferman, C. (2012). Verwerking van goodwill op basis van Nederlandse verslaggevingsgrondslagen. *Maandblad voor Accountancy en Bedrijfseconomie*, 86(12): 478-490.

■ Bindenga, A.J. (1991). *Een toekomst voor de Nederlandse accountancy*. (Oratie Erasmus Universiteit Rotterdam). Alphen aan den Rijn: Samsom.

■ Catlett, G.R., & Olson, N.O. (1968). *Accounting for goodwill*. Accounting Research Study No. 10. New York: AICPA.

■ European Financial Reporting Advisory Group (EFRAG). (2017). EFRAG Discussion Paper *Goodwill impairment test: can it be improved?* Brussels: EFRAG. Geraadpleegd op <https://www.efrag.org/Assets/Download?assetUrl=%2Fsites%2Fwebpublishing%2FSiteAssets%2FGoodwill%2520Impairment%2520Test%2520Can%2520it%2520be%2520improved.pdf>.

2Fsites%2Fwebpublishing%2FSiteAssets%2FGoodwill%2520Impairment%2520Test%2520Can%2520it%2520be%2520improved.pdf.

■ European Financial Reporting Advisory Group (EFRAG). (2016). *What do we really know about goodwill and impairment? A quantitative study*. Brussels: EFRAG. Geraadpleegd op <http://www.efrag.org/Assets/Download?assetUrl=/sites/webpublishing/SiteAssets/EFRAG%2520Quantitative%2520Study%2520Goodwill%25202016.pdf>.

■ Financial Accounting Standards Board (FASB) (2011). *ASC Topic 350: Intangibles - Goodwill and other*. Geraadpleegd op <http://www.fasb.org/>.

■ Kapteijn, J.H.N., Offeren, D.H. van, & Vijge, G.W.A. (1992). Goodwill. In M.N. Hoogendoorn

& C.D. Knoops (redactie), *Jaar in-jaar uit 6* (pp. 55-75). Groningen: Wolters-Noordhoff.

■ Raad voor de Jaarverslaggeving (RJ). (2015). *Richtlijnen voor de jaarverslaggeving voor middelgrote en grote rechtspersonen, jaareditie 2015*. Deventer: Wolters Kluwer.

■ Raad voor de Jaarverslaggeving (RJ). (2016). *RJ-Uiting 2016-3: 'Overschikingsregeling goodwill'*. Amsterdam: RJ. Geraadpleegd op <https://www.rjnet.nl/Global/RJ-Uiting%202016-3%20Overschikingsregeling%20goodwill.pdf>.

■ Vergoossen, R. (2006). Invloed van IFRS op nettoresultaat en eigen vermogen. *Maandblad voor Accountancy en Bedrijfseconomie*, 80(11): 550-561.

Bijlage Onderzochte ondernemingen

Groep 1: Backhuis & Camfferman	
ACTA* Holding B.V.	Loxam B.V.
Aevitae Group B.V.	Noorderhuys Participaties B.V.
ANWB B.V. ¹	NV HVC
Boon Beheer B.V. ¹	Plukon Food Group B.V.
Bovemij N.V.	Poiesz Supermarkten Sneek B.V.
Buitenfood B.V.	Pon Holdings B.V. ¹
CED Holding B.V. ¹	Raet B.V.
Coop Holding B.V.	Remeha Group B.V.
CSU Total Care B.V.	Rotrexma Holding B.V. ¹
De Kuyper Holding N.V.	SDU Holding B.V.
Euro Pool System International B.V.	SHV Holdings N.V. ¹
Evides N.V.	Spar Holding B.V.
Facilicom Group N.V. ¹	Troost Mechanical Services B.V.
Flynth Holding N.V.	TVM UA
GITP B.V.	Van Leeuwen Buizen Groep B.V. ¹
Grow/Work Group B.V.	Voortman Steel Group B.V.
Helvoet B.V.	Wealth Management Partners N.V.
Hoogwegt Group B.V.	

Groep 2: Familiebedrijven	
ADG dienstengroep SE	Lohomij B.V.
AutoBinck Beheer N.V.	MCB International B.V. ¹
Blokker Holding B.V.	Pon Holdings B.V. ¹
Broekhuis Holding B.V. ¹	Raben Group N.V.
Caldic B.V.	Roba Holding B.V.
Copaco N.V.	SHV Holdings N.V. ¹
Damen Shipyards Group N.V.	Swinkels Family Breweries N.V.
De Goudse N.V. ¹	Ten Brinke Group B.V.
De Heus Animal Nutrition B.V.	Van Leeuwen Buizen Groep B.V. ¹
Detailresult Group N.V.	Van Merksteijn International B.V.
Dura Vermeer Groep N.V.	Van Oord N.V.
Ewals Holdings B.V.	Van Wijnen Holding N.V.
Facilicom Group N.V. ¹	VDL Groep B.V. ¹
Heerema Fabrication Group SE	Vebego Holding N.V.
Hoogwegt Group B.V.	Vreugdenhil Groep B.V.
Koninklijke A-ware Food Group B.V.	Vroon Group B.V.

Groep 3: Company.info ¹	
A. van Herk Holding B.V.	MBI Group B.V.
Accent Covebo Group B.V.	MCB International B.V. ¹
ADDASTA Holding B.V.	Meijer Beheer B.V.
ANWB B.V. ¹	MV Holding B.V.
Belle Vue B.V.	Nedcargo International B.V.
Best Fresh Group B.V.	OK Oliecentrale B.V.
Boon Beheer B.V. ¹	Paridaans en Liebregts B.V.
Brandblock Holding B.V.	Parnassia Groep B.V.
Broekhuis Holding B.V. ¹	Rotrexma Holding B.V. ¹
Catom B.V.	Royal Reesink N.V.
CED Holding B.V. ¹	Salor Spakenburg B.V.
Centraal Administratiekantoor Dordrecht B.V.	Schouten & De Jong Projectontwikkeling B.V.
De Banketgroep Holding International B.V.	Sortiva B.V.
De Goudse N.V. ¹	Tauw Group B.V.
De Jong & Laan Beheer B.V.	The Greenery B.V.
De Kok Beheer Hardinxveld B.V.	TOP Beheer B.V.
Desch HC (Netherlands) B.V.	Van der Straaten Automotive Beheer B.V.
GMB Holding B.V.	Van Spaendonck Groep B.V.
GS Staalwerken Holding B.V.	Van Wijnen Groep N.V.
Hampshire Hospitality B.V.	VCK Holding B.V.
Hebo Beheer B.V.	VDL Groep B.V. ¹
Hendriks Bouw en Ontwikkeling B.V.	VHC Holding B.V.
Jaarbeurs Holding B.V.	WelThuis B.V.
Kramp Groep B.V.	Welzorg Holding B.V.
Kuiken Groep B.V.	Witteveen+Bos N.V.
LZG Group B.V.	Wolbers Beheer B.V.

¹ Entiteit die voorkomt in meer dan één van de deelpopulaties.